

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Pavli Fvschi Episcopi Sarnensis De Visitatione Et
Regimine Ecclesiarvm. Libri Dvo**

Fusco, Paolo

Romae, 1616

De Personis Exemptis, & Priuilegiatis. Cap. Vigessimvm.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61768](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61768)

DE PERSONIS EXEMPTIS,

& Priuilegiatis.

CAP. VIGESIMVM.

SVM MARIVM.

- 1 **P**apa solus concedit generales exemptiones.
- 2 Inferior non potest infringere exemptionem datam a superiore.
- 3 Exemptio data a Papa latissime interpretatur.
- 4 Locus exemptus est in diocesi.
- 5 Episcopus an possit eximere ecclesiam a sua iurisdictione.
- 6 Exempti tenentur ostendere priuilegia sua exemptionis.
- 7 Exempti ex quibus conueniantur.
- 8 Priuilegium ne quis conueniatur nisi coram certo iudice, quando procedat.
- 9 Episcopus quando procedat contra exemptos.
- 10 Exemptio non liberat a visitatione episcoporum circa sacramenta.
- 11 Iurisdictione tribuitur propter delictum commissum.
- 12 Exemptus conueniri potest in omni loco ratione rei sita.
- 13 Priuilegia non debent extendi extra casum concessum.
Clericus ratione clericatus sortitur forum episcopi ordinantis, ibid.
- 14 Reipublica interest delicta puniri.
- 15 Episcopus qualiter procedat contra exemptum delinquentem in sua diocesi.
- 16 Text. cap. 11. sess. 24. Conc. Trid. ornatur in sua dispositione.
- 17 Remissio in delictis, an procedat de uno iudice ad alium.
- 18 Excommunicatio an incurrat, extra territorium.
- 19 Remissio non fit in foro conscientie ratione delicti commissi.
- 20 Exemptis delinquentibus, scribendum est superioribus.
- 21 Priuilegiatus quando possit renuntiare suo priuilegio.
- 22 Ius reuerentiale non remittitur.
- 23 Episcopus potest ubiq. predicare.
- 24 Exempti possunt declarari delinquentes ab ordinario.
- 25 Suspicio de fuga delinquentis facit eum capi de persona.
- 26 Negligentia in exemptos suppletur per ordinarios.
- 27 Mandans delictum, etiam exemptus punitur per ordinarium.
- 28 Exemptiones operantes scandala tollende sunt.
- 29 Exemptio est stricti iuris. Et quando amplianda, ibid.
- 30 Exemptio quacumq. data non operatur, ut delicta non puniantur.
- 31 Pontifices non debent esse liberales ad dandas exemptiones.

Epis copis eorum diocesim vi-
sitantibus, & excessus, deli-
ctaq. omnia corrigere volen-
tibus, occurrunt sæpius quæstiones,
& locorum, & personarum se visita-
ri nequaquã posse prætendentium,
aut cognosci, propter priuilegia, aut
generalia, vel particularia eis conces-
sa, ex quibus exemptio datur a iuris-
dictione ipsorũ ordinariorũ, vnde fit
vt episcoporum iurisdictio impediãt
delicta non corrigantur, scandalum
aliis inferatur, ex facilitate, & affi-
ditate delinquendi, cum statim obji-
ciant, se nihil cũ ordinariis habere, p-
pter priuilegia, & exẽptiones, quibus
gaudent. Ideo, an in omnibus sit ve-
rũ, & quid ex sacro Conc. Tri. nouis-
sime statutũ sit, videndum est: quam-
uis in superioribus dixerimus multa
sparsim, maxime, cap. 8. hoc libr. ¶ Et
primo, quod istas generales exẽptio-
nes solus Papa concedere põt, qui est
supremus super omnes. c. solita, de
maio. & obed. & quomodo vult ex-
tendit, & in quibus voluntatis suæ pla-
cuerit, nec vnã habet formam conce-
dendi exemptionem, sed varias, per
not. in cap. si Papa, de priu. lib. 6. vbi
nec minimum verbum est sine effe-
ctu, quia ipse caput, & fons omnis iu-
risdictionis, quam in alios iuxta ar-
bitrium impartitur. capit. luminoso,
cum præced. 18. q. 2. cum omnes ani-
mæ sint in sua iurisdictione, ex not.
per Innoc. in cap. presbyter, de sacra-
non iterand. Ideo Iudices dando, quã
metam imponere vult, eam præbet,
& quos eximere ab eis vult, vel aliis
reseruando, ad libitum facit, quia cũ
sit vnicus fons Iustitiæ, remouet om-
nes tenebras. Socci, conf. 164. vol. 2.
existens super omnes iurisdictiones,

sicut Sol supra Lunam, & Stellas,
gl. in cap. si Imperator. 79. dist. Inno-
cent. in cap. nouit. de iudic. & cuius
omnes sanctiones, sic accipiendæ
sunt, tamquam ipsius diuina voce Pe-
tri firmatæ. cap. sic omnes. 19. dist. Et
qui habet omnia iura in schrinio pe-
ctoris, capit. 1. de constit. lib. 6. sicut
de Imperatore dicimus. l. omnium.
C. de testam. ¶ Nec has exemptiones
a Papa concessas alicui personæ, vel
ecclesiæ vllus episcopus infringere
potest, sed eas obseruare omnes te-
nentur, immo si aliquis eas irritas fa-
cere attentauerit, sacra communio-
ne priuandus est, vsque ad finem vi-
tæ, nec ante sine licentia. c. frater. §.
quod si. 16. quæst. 1. & ibi glo. ampliãt
ad latissimam interpretationem,
ex l. beneficium. ff. de constit. Princ.
Non enim permittit ius inferiorem
de facto superioris velle iudicare, sed
obseruare cogit ab ipso datum, &
promulgatum, cum sit de corpore
ipsius iurisdictionis, imponendo le-
gem ordinariis, vt videant, & sciant
super quos procedere possunt, vel
nequeunt: disputat Andr. in vrb.
feud. & Modern. in tracta. inuestit.
& cum non videtur esse rationale
exequi, rescribendum est summo
Pontifici, apponendo causas, ex
quibus priuilegium concessum, seu
mandatum datum debet restringi, &
& non exequendum. Patiẽter. n.
Papa sustinebit si non sit, quod ei
praua suggestum fuerit insinuatio-
ne. tex. notab. in c. si quando, de re-
script. vel impetratum fuerit per
ignorantiam, negligentiam, aut ni-
miam occupationem, vel etiam sub-
reptionem, alius optimus tex. in cap.
si aliquando, de senten. excom. c. ex
parte

parte in fine de capell. mon. & supra hoc lib. c. 4. nu. 10. in fine & Imperator in l. 1. C. de pet. bon. subl. lib. 10. Sed qm̄ plerumq̄ ita in non nullis causis in us recunda petentium inhiatione constringimur, vt etiam non concedē da tribuamus, nec rescripto quidē nostro aduersus formam latę legis loci aliquid relinquatur. in c. cū in iuuentute. §. ceterū de purgat. can. ibi. *Compulsi fuimus, non iuris necessitate, sed importunitate petentis* Innoc. in c. inquisitioni. de sent. excom. quod si ex mandato Papę aliqua mala ventura sint, subditus nō debet parere sed rescribere: istis tamen qualitatibus obseruatis. Primo quod recepit litteras, inspexit mandatū, priuilegiū, aut exēptionem concessam, benigne, & reuerenter, vt decet. Secundo, quod semper studit, & studet suis mandatis, vt debet obedire, & voluntatē suam ad plenum exequi. Tertio, quod in mandato presentato, seu priuilegio, rescripto, exēptione, & simil. inuenit aliqua, quę videntur dura in exequēdo & satis præiudicialia, narrando, quę, & quomodo, cum omni humilitate, & reuerētia. Quarto quod super his mandatis exequendis, & occurrentibus, habuit iuris peritorum consilium quibus omnibus sic similiter visum fuit. Quinto, quod propterea iudicauit super exequutione supersedere, & suę Beatitudinē rescribere, cum protestatione, quod in omnibus parebit suis mandatis. Sexto supplex orando suam Sanctitatem, vt sibi parcat, si statim non obtemperauit, & si videbitur dignetur reuocare, quod præue facrat ei suggestum, & quod per subreptionem, & nimiam occupationem concessit: per eadem iura,

redens litteras sigillatas ne aperiantur, aliter si non rescripserit vel rescribere non putauerit, obediatur, & obseruet, quod Papa alicui concesserit, hæc colliguntur ex practica ipsorū iuriū, & per Petr. Rebuff. de rescript. ar. 1. gl. 4. 5. 6. 7. 8. super const. Franc. lib. 1. & ex alio tex. not. in auct. de mand. Princ. §. de inde cōpetēs verbi si quis autē ibi, *Secundum præceptionem nostram suscipias*, & gl. not. his verbis & hoc est contra mīseros Prelatos, qui timent in tantum litteras Domini Papę, vt non audeant reclamare, quod facere, non debent, quōd tex. cum gl. multa adēdo refert. Do. Arnal. Alber. in tract. de ignosc. asserit. cath. & hæret. q. 22. col. 1. & 2. ¶ Et de exemptione loquendo cū est facta a Papa, qui est super omnes, ne quis subsit ordinario, ampliatur etiā, vt dicatur facta a suo legato, propter generalitatem priuilegij, & fauorem impetrantis, vt sic declaretur, & interpretetur mens concedentis, dummodo non sit legatus de latere, cui etiā subesset per lo. Andr. in c. 1. de verb. figu. Doct. in c. 1. de offic. legat. posuit Roman. singul. 13. an exemptus. vel etiam si exemptio fuisset concessa respectu ordinarij, ex causa forsitan allegata per suspensionem, aut tantummodo loci quia tunc, & legato subesse dicimus, ex ipsa ratione legem præferente, per argumentum & narratiuam ipsius priuilegij, doct. cod. cap. 1. & dixi in tract. de dignit. ecclesie. 2. parte c. 6. ¶ Cum autem exemptio datur ecclesie, aut alteri loco, is locus exemptus non iudicatur esse extra diæcesim, & territorij, secundum vnā opinionem, quę magis placet, vt disputat Fel. in c. graue de offic.

de offic. ordin. colum. secunda, supra cap. octauo, num. decimo, maxime in materia correctionis, ex dispositione nouissima, quia licet locus non sit in iurisdictione, quod cognoscatur, est tamen de diœcesi, & territorio, quod est vtile, & ad multa, præcipue ad illud de episcopo: quod in sua diœcesi, & territorio vtatur Pontificalibus, quod etiam poterit in loco exempto, non obstante exemptione, ex ratione prædicta, quia is locus est de diœcesi, & pertinet ad suum territorium, sic etiam de Archiepiscopo deferente crucem, quod potest etiam in loco exempto, per clem. 2. de priuileg. remoto consilio illius, qui præten- debat Dom. Archiepiscopum Neapolitanum deponere crucē, propter loci exemptionem, nec etiam placet ex prædictis opinio alterius episcopi, dum volebat Archiepiscopum, vel item episcopum autoritate delegata visitantem locum exemptum, (sicuti in multis fieri potest ex dispositione Concil. Trident. vtsupra est dictum, & infra dicemus) non posse vti cruce, & illum nec pastorali, ex quibus ordinaria iurisdictione fulcitur, quia concurrat dispositio iuris communis, omnes ecclesias, & loca diœcesis subesse episcopo loci. c. omnes basilicæ. 16. q. 1. Vnde data exemptione fit recessio a terminis iuris cōis, & nunc ex potestate concessa, siue particulariter, siue et generaliter, concurrat vtraque potestas, & res de facili redit ad primeuam naturam suam, l. v. nius. §. quod in specie, ff. de pactis. † Episcopus etiam potest quo ad certam aliquam ecclesiam eximere, ne suæ maiori subdit, non tamen plenissime iuxta gl. re. utaram notab. in c. visis

litteris. 16. q. 2. vbi semper retinebit visitationem, correctionem, procuratorem, & cathedraicum, & tractat Doct. in c. pastoralis, de donat. dum modo a Papa non sit facta confirmatio, per c. constitutus, de verb. signif. quia confirmans, is videtur concedere, lex singularis in l. obuenire, de verbor. signif. & Andreas læpe hoc dicto vtitur, nec alia, quæ sunt ordinis episcopalis. Ioan. Andr. in cap. venerabilis, de censib. Boer. decis. 132. nume. 7. (Sed quæstio propria fuit facta cum ecclesiæ Rauellenfi præeramur, quādo vnio cum generalibus verbis fuit reperta facta religioni Prædicantæ, & Augustinianæ ex se exemptæ, de duabus parochialibus ecclesijs, quæ erant de corpore episcopatus, & eius iurisdictionis, nec apparebat confirmatio summi Pontificis: aduxi fortissimas rationes, quibus competere debebant, iura episcopalia, vt per vnionem non fuerit derogatum, licet fortiter nobis obstabat præscriptio longissimi temporis, per quam ipsæ religiones videntur iuari, allegationes sunt in communi, & per manus amicorum, & causa non deducta in iudicium per translationem nostram.) † Ad id tamen omnes exempti prætendentes ab episcopis cognoscendi non posse, tenentur ipsis requirentibus sua priuilegia exemptionis ostendere, & cogi possunt congruo assignato termino, nam cum priuilegiū sit contra ius, seu aliquando præter ius, probare debent, quod eis concessum est, cap. cum personæ, de priuileg. lib. 6. vel ex præscriptione canonica quadraginta annorum, in §. quod si, & probetur, in l. ei qui, de probat. Doct. in c. cum venerabilis, de excep.

& in practica hoc primum videre debet episcopus, alias ad censuras accedat, si is ostendere negat, & per consequens iurisdictioni suæ subiacere, præscrutando priuilegium, causam ipsius, tempus concessionis, & qualitates, ne falsum fuerit expositum, vel si concedens ex motu proprio, nõ ad supplicationem priuilegiati fuerit motus, cum tunc fortior iudicetur concessio, arg. not. in c. si motu proprio, 9 lib. 6. vbi Moderni id aduertunt, sup. c. 8. nu. 9. Aut etiam modo priuilegiũ concessum incipiat alios enormiter lædere, iux. optimum text. in c. suggestum, de deci. vbi gl. narrat causam reuocationis priuilegiorum. † Sed quãuis exemptio a superiore data, siue a Papa, siue a Principe, etiam particulari priuilegio sit ampla, non tamen operatur, quin ratione delicti, aut respectu rei sitæ conueniri possint ipsi exempti, & cognosci ab ordinario, & ratione ipsorum contra eos procedi, ex generali Constitutione Conc. Lugdun. Innoc. iv. Pont. Max. in cap. *volentes*, de Priuil. lib. 6. non enim voluerunt superiores concedentes hoc intendere, vt exinde delicta committerentur, nec talis fuit intentio, dicebat sæpe Maximus ille Papa zelator ecclesiæ Paulus iv. dum delinquentes, etiam familiares persequebatur: quibus item verbis in persona cuiusdam Capitanei vsus fuit Dux de Alcala Regni Prefectus, dum eum morti tradidit, & ille se exemptum ex priuilegio Cæsaris dicebat, & ostendebat. † Nec refragatur priuilegium, si esset concessũ, vt sub certo, & destinato iudice conueniri quis possit, vt tamen delinquendo, in loco tamen nõ exempto, et ab ordinario visitetur, &

corrigatur, in ead. Decretal. volentes. §. & id ipsum, nisi in illis priuilegiatis casibus, & expresse nominatis, prout in §. seq. in eos autem, ex multis rationibus prædictis, & forsan etiam in ipso particulari casu priuilegiato militantibus, respectu excessus commissi, vt in simili in causa illius capitanei pro fisco fuit ductum, & exequutum, nulla habita ratione priuilegii, vt nõ nisi corã Cæsare conueniretur. † Quotext. §. in eos autem, extēditur per nouam decisionem Sacr. Conc. Trident. sess. 7. de refor. cap. 14. & sess. 14. eod. tit. c. 5. quod in causis ciuilibus mercedum, & miserabilium personarũ, possunt episcopi procedere, quod priuilegium intelligitur, & declaratur, quando est concessum ordini, si autem est datum particulari personæ, a contrar. arg. minus operatur, quia subicitur censuris ordinarij, per declarationem Clem. IV. in c. ne aliqui eod. tit. de priu. lib. 6. & fuit necessaria prouisio, vt legislator, seu priuilegium concedens intelligatur quanto minus potest restringere autoritatẽ superiorum ordinariorum, & ad correctionem delinquentium, aliorumq. exēplũ, vt non præstetur autoritas delinquendi ex facilitate veniæ, dixi in famil. sing. in l. F. nu. 1. & vide per Martin. Nauar. optime, in cap. non dicatis, nu. 95. 12. q. 1. vbi dicit per noua priuilegia raro dispositionem ipsius c. volentes, procedere in Religiosis. † Nec obstat quælibet generalis exemptio concessa a sum. Pont. vel loco, vel personæ data, vt dum tractamus de cura animarũ, (vbi est) & ad ministracione sacramentorũ, quin episcopus, & locum, & personã, circa ipsam curã animarum, & sacramentorum

torum administratione visitare possit, ex constitutione c. per exemptionem, eo. tit. in 6. & iux. rescriptum eiusdem Conc. Tri. sess. 7. de refor. cap. 8. sess. 21. eo. tit. c. etiam 8. & optima ratione. Cum habeat regimen omnium animarum suae dioecesis, ut exinde ipse dicatur caput totius: ex not. per Doct. in c. cum non liceat, de praescri. propterea dixit tex. c. 8. *Exclusis appellationibus priuilegijs, & consuetudinibus.* Illud autem dictum supra nu. 7. de ratione delicti, non obstante exemptionis priuilegio, quod cognoscatur ordinarius, est ex ministerio legis, quae statim dat iurisdictionem. arg. c. cum dilecti. de foro compet. Doct. in c. fin. eod. tit. ubi ad plenum. Abb. in cap. si diligenti, ex congruenti ordine iustitiae, ne ex tarditate ad eundem primum superiorem, & ex defectu iudicis, animi delinquentium ingravescant, & eueniat secus, quam a concedente exemptionem, cogitatum fuerat, cum exemptionem ab ordinario dederit propter honorem, & quandam praerogatiuam, non ad delicta committenda, (et si Archiepiscopus sit, qui delinquat, adhuc episcopus contra ipsum procedit, ex quo in sua dioecesi, dum modo non sit suus Archiepiscopus, not. in d. c. cum inferior. arg. l. apud eum. ff. de manumiss.) Inde ad propositum notanter dixit Fel. in c. insinuante. col. 2. de for. comp. sequutus Abb. in c. sane, eo. tit. nu. 1. quod ratio rei sitae in loco, conuenitur quis coram eo iudice, non obstante, quod in sua exemptione fuerit dictum, ut non possit conueniri nisi coram Rege, & sequitur Iulius Clar. li. 5. recep. sent. §. fin. q. 38. quod dictum ampliat in fam. sing. in l. A. nu. 114. sed iudex regius in facto distulit iudicare, attendens solum generalem litteram priuilegij, veritus errorem committere, & stare in syndicatu, ut fuerit necesse superiores adire, & sic incidit in id, de quo dubitauerat, sed alia ratione. *Spiritus enim uiuificat, sed littera occidit.* 2. ad Cor. c. 3. & vide in iisdem fam. in l. P. nu. 107. ubi dicitur, si modo de allegantur loca doctorum supra adducta. Nec est mirum sic procedere, quia multum attendunt legulatores, ut priuilegia non extendantur extra casum concessum, licet quando procedant: sicuti dixit in vno casu Innoc. in c. ex ore, de priu. quod clericus ratione clericatus sortitur forum eius episcopi, qui eum ordinauit, quod obseruari numquam vidi, nec crederem posse attentari, quauis magna sit auctoritas Innoc. & eius imitator Ab. in eo. c. nu. 6. nam cum tex. ille Conc. Tri. sess. 23. de refor. c. 3. velit, quod episcopus suis subditis conferat ordines, & ex causis ibidem adductis, & ex alijs, ut puta quia episcopi iuste non resident, per spatium temporis, & vadunt clerici ordinari ab alijs, infinitus esset numerus superiorum praeter ordinarios. Quod autem sic in terpetranda sint omnia, & ex fauore publico, cum intesit Reipublicae delicta puniri. Ita vulneratus. ff. ad l. Aquil. & secundum morem prouinciarum, ubi committuntur. ff. de extraordin. crim. l. si. Alph. Alua. in suo Specul. c. 75. fol. 419. vers. 8. unde tali respectu nulla exemptio operatur, ut delicta non corrigantur, ex allegato decreto Conc. Tri. sess. 7. de refor. c. 3. sess. 14. eo. tit. c. 4. etiam extra actum visitationis derogando oibus, prout singula verba dicti c. pondera-

da sunt. Et priuilegiū miretur ammittere, quod commissā sibi abutitur potestate c. tuarum. vers. verum de priuilegijs. vbi optima gl. in verb. priuilegij, cap. priu. 11. quęst. 3. notando, cum Conc. Trid. expręsse mandet delicta, & excessus puniri, non obstantibus quibuscumq. si de nouo impetretur priuilegium exemptionis nō facta derogatione expręssa Concilij, adhuc exemptio data nō liberat, vbi delinquitur, quia debet de Concilio fieri mentio, ex notab. decisione Honorij III. in c. 15 ex parte. de cape l. mon. † Sed dubium est in pręctica, si exempto delinquente, fugienteq. a leco delicti, quomodo procedet episcopus contra ipsum, aut quo pacto poterit illum citare, & contra eum exequi, & Gemin. notat in c. Romana. §. contrahentes, de for. compet. lib. 6. discurrens, quod potest citare, & contumacem facere, sed in exequutione auxilium inuocabit, non tñ excōicabit, cum sit extra territorij suū, sed bene qñ inuenitur in territorio, & tutius est in requirendo iudicem loci, etiam, incitando, vt ibidem col. 4. Cū nec verbalem citationē extra territorium facere possit, vnde de modo docet Couarr. in pract. qq. c. 11. nu. 7. vbi vide, quia bene discurret more suo: dingo litteras ad iudicē loci, vt ibi illum citare permittat Alber. in l. 1. ff. de re quir. reis, omnino. Cagnol in l. fin. ff. de iurisd. omn. iud. not. Iulius Clar. li. 5. recept. sent. §. fi. q. 31. vers. sed hęc quidem. appellans has litteras subsidiales, siue in subsidium iuris, & si Iudex requisitus noluerit permittere, auxiliūq. pręstare ad superiorem recurrendum est, dicit Coua qui coget iudicem requisitum ea exequi, & au

xilium pręstare, licet posset dubitari si cognitio spectet de quo in c. 11. latius differit, & facit bonus tex. quem allegat. in c. nullus de iur. patr. & postea facta citatione, de consensu illius iudicis in diocesi sua excōmunicabit, cū in casum excōicationis incurrit Abb. singulariter in c. 1. de rapt. & alius tex. c. postulasti de for. cōp. Quod ep̄s loci, vbi clericus delinquit fert sententiam contra ipsum et priuando eum beneficio, alibi existente, & is ep̄s, in cuius diocesi est beneficium exequetur sententiam, & glo. adit vnum, quando crimen est graue, quod etiam episcopus loci exequatur, & supra c. 16. nu. 21. in qua materia difficile est admodū consulere propter contentiones iurisdictionum, vt non bene seruetur dictum gl. c. fi. 92. dist. Quod ep̄i mutuū sibi pręstare debent auxiliū volentes, q̄ quilibet in suis, & non in alienis procedat, q̄ est falsum p̄ omnia supradicta. † Et propterea accedat ad decisionē Cōc. Tri. sess. 24. de refor. c. 11. qui tex. notabilis est, & frequens hodie in curiis tam ecclesiasticis, quam Regijs propter conformitatem iuris communis ampliando ad omnes exemptos delinquentes, prothonotarios, Acolitos, & alios maxime capellanos Regios, qui vtinam Regi proprio seruirent, sed id obtinent ad deuidandum correctionem ordinariorum, ex occasione larioris vitę, quam habitu conceperunt quod, & Inno. III. ordinauerat in sua Decretali. in cap. cum capella de priuilegijs. etiam ad familiares. DD. Card. vt nihilominus respectu beneficiorum subsint ordinariis eo c. 11. §. quę vero, quę tex. cū capella nouiter confirmatus, angustias omnibus

omnibus dedit in eius obseruatione. sup. c. 17. num. 12. cum alio simil. tex. eiusd. Conc. sess. 6. de refor. c. 3. dum inquit. *Ecclesiarum Pralati ad corrigendum subditorum excessus prudenter, ac diligenter intendant, & nemo secularis clericus cuiusuis personalis, vel regularis extra monasteriū degēs etiam sui ordinis priuilegiū praeextutatus censeatur, quo minus si deliquerit ab ordinario loci, tamquam super hoc a Sede Apostolica delegato, sicut Canonicae sanctiones, visitari, puniri, & corrigi valeat.* Alias subdit tex. alterius Con. Gen. *Sanguinis eorū de suis manibus requiretur.* c. inrefragabili de offi. ord. & pro dicto c. cum capella multa adnotauit ipse Couar. in eisdem pract. qq. c. 11. nu. 5. & pro c. 1. de priuileg. lib. 6. † Nec respectu delicti fit remissio hoc casu ad iudicem exemptionis, quia lex non dat, nec nos tribuimus sicuti etiam ratione contractus, per c. Romana. §. cōtrahentes de foro comp. lib. 6. Spec. de remiss. Bar. in l. 1. ff. de eo, quod cert. loc. de qua remissione multa diximus in auct. qua in prouincia. C. vbi de cri. ag. oport. in fam. sing. in l. A. nu. 114. quia delinquens subicitur iurisdictioni iudicis loci, vbi deliquit, ex iurisdictione accidentalis, dicit Imol. in cle. pastoralis de sen. & re iud. vt sic alii per exempla & terrorem arceantur a delictis. l. facta. §. si. ff. de pæn. ne delinquentium quis adeo misereatur, vt in exitum ruinæ cadant, & sic iniusta dicetur misericordia c. est iniusta 23. q. 4. gl. in c. pulchra. 86. dist. (quia & si Deus est misericors, est etiam, & iustus, quem negare esse iustum. sacrilegium est Aug. de lib. arbitr. lib. 1. in princ.) Iudex ergo non debet flecti

ad lacrymas calamitosorum. l. obseruandum. ff. de offic. præsid. vt denique ceteri tali timore visæ vltionis a similibus reuocentur. capit. frater in vlti. verbis. 17. q. 4. & ad prædicta de remissione, vide Couar. in super citato c. 11. † in quibus casibus, qui respectu sui varia habent dicta, & qua exemptionis vim significantia attente est considerandum, maxime cum in excommunicatione proceditur, ne si frustra feratur, contemnatur censura, & de iniusta fiat iusta, vnde subditus delinquens extra territorium ordinarii sui, in casu super quo, per suum iudicem excommunicationis sententia est inflicta, ex communi opinione non poterit excommunicari, cum non incurrerit, Henr. de Bott. de synod. episc. 3. par. ar. 2. nu. 21. Couar. in cap. alma mater 1. part. §. 10. nu. 3. de sent. excom. lib. 6. exceptis aliquibus casibus ibidem enumeratis Mar. Nauarr. in suo Manu. cap. 27. num. 6. nec omitti debet doctrina ipsius Couarru. qui ad, l. fin. ff. de iurisd. omn. iudic. præstat meliorem intellectum, ideo fit citatio per suum iudicem, vt ipsum remittat, & si non remittit, non punnit recusantem, licet superiorem adire possit, in quo vide glol. in ipsa clemen. pastoralis in uerb. more de sent. & re iudic. † Sed respectu fori pœnitentialis quando non sunt personæ, non datur iurisdictione in exemptos, vt quis ratione delicti, & peccati perpetrati teneatur cōfiteri eidem parochio, in cuius parochia peccatū commisit Abb. in cap. 1. nu. 4. de raptor in c. quod autem n. 5. de pœnit. & remiss. Coua. in pract. qq. c. 11. n. 4. vbi de multis, Clar. lib. 5. §. fin. q. 38.

vers. 3. Ripa de peste. vers. sed quia,
 nu. 47. Alciatus in cap. 1. nu. 70. de of-
 fic. ordin. Domin. Sot. in 4. dist. 18. q.
 4. ar. 2. quo iure communiter utimur,
 ut sic respectu pænæ temporalis pos-
 sit quis sortiri forum ratione delicti,
 non respectu pænæ spiritualis, firmat
 glo. in cap. placuit. 16. q. 1. Ut exinde
 videri potest, quam bonum fuerit re-
 sponsum transmissum cuidam ma-
 gno viro, qui etiam voluit dubitare,
 ex consilio iuuenis consultoris cogi-
 tantis cum Bar. velle decidere casum
 fori spiritualis, vnde insurrexit scan-
 dalum cum murmure, ventilando ca-
 20 sum, personam, & locum. † Verum
 mendicantes, & alij monachi exem-
 pti delinquētes capi per episcopum
 nō possunt, alias incideret in excom-
 municationem, iuxta not. per Paul.
 de Leaz. in c. si clericos, de sent. excō.
 lib. 6. & doc. in clem. frequens de ex-
 cess. prælat. sed cum delinquant, scri-
 bēdum est superioribus cum affixio-
 ne termini. ex not. in Conc. Trid. sess.
 25. de regul. cap. 14. de quo supra hoc
 libro cap. 17. nu. 11. habuit respectum
 Cōcilium ad superiores religionum,
 ne ex publica punitione vnus ab alio
 iudice, tota religio nominaretur, &
 sic honeste procedēdo iustitia etiam
 ministratur, pro purgatione excei-
 21 sum in dicecesi. † Nec ipsi exempti
 suo priuilegio, etiam quod non reco-
 gnoscantur nisi coram Summo Pon-
 tifice renuntiare possunt, quia verti-
 tur fauor ipsius Religionis, seu supe-
 rioris, ne subditus ab alio cognosca-
 tur arg. not. in c. nimis de iur. iur. c. si
 diligenti. de for. comp. quod de Ge-
 nerali exemptione concessa intelli-
 go, non de particulari concessa certe
 personæ ad sui petitionem, qui pos-

set ad ius primeuum, quo ordinario
 subest, redire: arg. l. si quis in conscri-
 bendo, C. de pact. vel quando sunt
 Papæ tantum subiecti, secus si alteri.
 Fel. in c. P. & Q. nu. 13. de offic. deleg.
 vel suo ordinario, cui primo suberat,
 iterum submittere potest, reducendo
 rem ad ius commune; idem Fel. in c.
 accessissent, in princ. de constit. dum-
 modo non sit in abutendo exemptio-
 ne concessa, per ea, quæ diximus in-
 singul. in l. P. nu. 87. & 89. quando su-
 mus in priuilegiato delinquente in-
 alterum priuilegiatum, per doct. in-
 auct. quas actiones. C. de sacr. sanct.
 eccl. ponit. Socci. in cap. cum causa,
 n. 6. cum seq. de sent. excom. (ex illo
 verbo Acc. in auct. de aliena. & em-
 phit. in prin. vers. sancimus in verbo
 ad imperialem, quod priuilegiatus ac-
 cipit a priuilegiato.) Quod autem,
 quis renuntiare possit priuilegio con-
 cesso ad sui esse, probatur in c. si de
 terra in fine de priuil. ibi liberum sit
 vnicuiq. suo iuri renuntiare: sed non
 quando Papa eximit motu proprio,
 cum sine eius licentia, quis priuile-
 gijs, vel indulgentijs libertatis renun-
 tiare non potest: bonus tex. in c. cum
 pro tēpore, §. cum, & si de Arbi. quia
 ad ipsum spectat super priuilegijs a se
 concessis iudicare, de iud. c. cum ven-
 nissent, inde enim Interpretatio oriri
 debet, vnde ius prodit, c. inter alia, §.
 vt igitur, de sent. excom. in l. leges, cū
 22 seq. C. de leg. & constit. Princ. † Si
 autem ab episcopo est facta exemptio,
 licet generalis, semper dicitur esse
 reseruatam ius reuerentiale. Abb. in
 q. cum venerabilis de censib. Fel. in
 c. cum inter. de re iudic. quod nempe
 ius episcopo ab omnibus suæ dicece-
 sis, etiam exemptis debetur. Boer. de-
 cis.

eif. 133. & facit ad q. de liberto exem-
pto, quod redat ius reuerentiale pa-
trono, l. fi. cum sua glo. C. de bon. lib.
de quo latissime dixi, in tract. de di-
gnit. eccl. cap. 7. in 2. parte ad argum.
contrariæ partis, & ius episcopale
semper debeat c. pen. de priuil. &
Socci. in repet. ipsius tit. ad plenum.

23 † Quia multa debentur episcopo,
qui a se abdicare non potest, vnde
vbique prædicat, in quolibet loco ex-
cepto, imo etiam extra diocesim, c. scri-
ptum est 6. q. 3. nisi quid expressius
sit concessum, dicit gl. in clem. 2. in
verb. etiam celebrare, de priuil. quæ
communiter ab omnibus tenetur,
quod non admittitur, cum sit parti-
culare munus ipsius episcopi, cui est
dictum ab ecclesia, *Vade, & prædica
populo tuo*, & sess. 24. Conc. Trid. de
refer. cap. 4. supra lib. 1. cap. 18. nu. 2.
nisi respondeatur subtiliter, quod po-
testas est in proprio populo, non alie-
no per supracitata verba, quæ dicun-
tur in consecratione episcopi, iuxta

24 ritum Pontificalis. † Sed quæstio oc-
currit quotidie, vtrum ordinarius nõ
valens punire delicta exemptorum,
possit tamen informationem capere,
& illos declarare delinquentes, quod
multum importaret. Gemi. notat quod
sic, in cap. si Papa, 40. dist. & amplia-
tur, vt etiam tales exemptos delin-
quentes possit citare ad ipsam decla-
rationem faciendam, prout singula-
riter, in materia adducit Fel. in c. non
potest, nu. 3. de re iud. quem omnino
vide. Quia ex tali declaratione potest
insurgere infamia: contra illud. *Om-
nes a natura sunt boni*, licet quæ sunt
facti decipiant etiam sapientissimos
viros. C. de iur. & fact. ign. l. 1. & præ-
ualebit contra ipsos talis declaratio,

vt eorum superior, velit, nolit, viter,
& puniet, & Papa mandabit, nec di-
citur pæna, sed declaratio, seu denun-
tatio, c. pastoralis. de appell. & ipsa
ratione. Dux de Alcalá Regni præfe-
ctus, quemdam equitem S. Ioannis
Hierosolymitani, qui continuo erat
seditiosus, & turbabat civitatem, con-
stituto de excessibus continuis, man-
dauit eici a territorio Regio, sub præ-
textu quod poterat, vt quem velit
Rex, possit, vt maneat in domo sua,
sic etiam quando incurrerent in ali-
quam notoriam excommunicationem,
possunt declarari ad finem, vt
euitentur. Io. Andr. in c. 1. de priu. lib.

25 6. & Nau. hoc dicto sæpe vtitur. † Et
prædicatum fuit veram esse opinio-
nem multorum in aliquibus delictis
maioribus commissis a personis ex-
ceptis, quas ordinarius non potest co-
gnoscere, vbi de fuga, cū maiori scan-
dalo ab ipso loco timetur, quod pos-
sunt ab ipso ordinario capi, & ligati
remitti ad suum superiorem, ex not.
per Abb. quem communiter sequun-
tur Doct. in c. fi. de for. comp. tenden-
tes oēs, vt qua meliori via consuli po-
test, excessus corrigantur, & personæ
ad bene viuendum reducatur, ne bo-
ni eorū fastidio lacefferentur, quod re-
censui sup. c. 8. n. 8. idq. etiam in cleri-
co obseruatur, si delinquat in vno lo-
co, & adest suspitio fugæ, quod capia-
tur, & consignetur suo episcopo; Alciat. in
c. cum non ab homine, nu. 36. de iud.
sequitur Clarus lib. 5. §. fi. q. 28. vers.

26 7. † Illud autem Innoc. in c. ex ore.
de priuil. quod negligentia exempti
in beneficio non exempto, nõ possit
puniri per ordinarium, non videtur
omnino commune. saltē iure nouissi-
mo, & fauore ecclesiarum, etiam iure

delegato Sed. Apost. ex pulchra decisione Conc. Trid. sæpius supr. alleg. sess. 7. de refor. c. 8. maxime circa resistentiam, sess. 6. eod. tit. c. 2. quia aliter superior negligens in puniendis delictis, videtur promittere impunitatem, cle. 1. de celebr. Miss. & negligentia, vnius superioris facit transire iurisdictionem in episcopum, vt suppleat: per Abb. in c. cum contingat, n. 25. de for. comp. & in c. ex transmissa, nu. 7. de eod. tit. & negligentia est iusta causa priuandi aliquem suo exercitio. Fel. in c. irrefragabili, n. 1. de offic. ordin. Doct. in c. 1. de supplend. negl.

27 prælat. lib. 6. † Et adeo est verum, quod exemptus ratione delicti puniatur ab episcopo, quod ampliatur etiã ad illud fieri mandantem, quod, & doct. dicunt fiste, puniendo tamen in loco, vbi est commissum, non vbi mandatum. iuxt. doctrinam Bar. in l. si vt proponitur, ff. de fideiul. per Fel. in cap. fin. num. 6. & nu. 15. de foro compet. & debet puniri, quia in culpa est mandando illicitum, c. fi. cum gl. de homic. lib. 6. & mandans ipse fecisse videtur, ex l. diuus Claudius, §. item senatus, ff. ad l. Corn. de fals. vt magis peccare videatur dicit Alph. Aluar. in suo Spec. c. 75. fol. 418. vers. 2. de qua q. Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. q. 89. in princ. Nauarr. in Man. c. 27. nu. 233. & quod mandans fieri delictum acrius puniatur, quam mandatarius, per Soccin. in c. ad falsariorum, num. 47. de crim. fals. cum vere dicatur ipse committere delictum. c. mulieres,

28 de sent. excom. † Nec est habenda ratio tanta ipsius exemptionis, seu priuilegij cõcessi, cum exemptiones tendentes ad delicta, & scandalum, atq. ad aliorum offensionem restrin-

gendæ sint, potius quam admittendæ: dixit Card. in cle. præfenti, de censib. quod dictum firmatur autoritate sacr. Conc. Trid. alleg. c. 11. in prin. dum dicitur, *Exemptiones occasionem laxioris vite præbere exemptis, & turbationem in aliorum iurisdictione*, nec concedi debet priuilegium in alterius iniuriam, & præiudicium, c. pastoralis, in fin. de priuil. ne quod pietate conceditur, in aliorum redundet iniuriam, dicitur in Conc. Later. c. 2. de eccl. edif. ne aliter procedendo, approbetur error, cui non resistitur, nolendo contristari voluntatem peccantium, sicuti plura adducit D. Archiep. Brachar. de morib. prælat. p. 2. c. 9. in considerando exemptionem. † Quæ est stricti iuris, secũdum Innoc. in c. dudum, de priuil. nec obstat illud, fauores esse ampliandos. l. cum quidã, ff. de lib. & posthu. l. hoc modo, ff. de cond. & demo. nam procedit in firmanda voluntate concedentis, non in scandalum Reipub. cuius interest delicta puniri. l. ita vult neratus, ff. ad l. aquil. supra n. 14. non transgrediendo metas priuilegiorũ. c. porro. in fi. de priuil. & seruando intentionem concedentis priuilegiũ, c. ex multiplici, §. vnde, de deci. alias ammittatur priuilegium propter abusum, & contra mentem priuilegiantis. c. fi. de immu. eccl. ne magnum inde post oriatur scãdalum. † Ad quod remouendum sanctissima est lex, nõ dari exemptionem, aut priuilegium ad euitandum correctionem excessuum, criminum, ac delictorum, quæ cessante omnes subditi essent, tam in actu visitationis, quam extra, episcopis etiam, vt Sed. Apost. deleg. iuxta decretum eiusd. Conc. sess. 14. de refor.

for. Apost. deleg. iux. decr. eiusd. Cōc. fess. 14. de reform. c. 4. qui tex. practi- catur hodie ab omnibus, non obstan- tibus aliquibus priuilegiis, & consti- tutionibus reductis ab terminos iuris communis, & ipsius Conc. vt supe- rius diximus, & cesset priuilegium e- xēptionis, cū inde ruina, peccata, & delicta procedunt. arg. not. cap. sug- gestum. de deci. gl. in. cap. quid per nouale, in glo. fin. de verb. signific. l. autoritatē. cum gl. C. vnde vi. & alia gl. in l. i. vbi est ratio. C. de interd. oca- sionem delinquendi nemini dando, auc. ad hoc. §. ille autem. vers. sed ne furādi. C. de lati. liber. tollen. in proh. 3 r ff. §. illud. † Quare vera reditur anti- quorum patrū sententia Pontifices maximos, aliosq. Reges non debere

esse faciles ad præstandas ipsas exem- ptiones, maxime vbi qualitas perso- narum nō est nota, nec ex virtutibus procedit, sed ad aliorum petitionem ex quo sic subditorum paci, & quieti intēditur, iuxta extrauag. Mart. Quinti. de empt. & vend. cap. 1. Nec verbis aliorum statim credendo, sed potius primo probare, quā antea ex- periri, dicit Sum. Pont. in extrau. 1. de penis. vers. nos mala, quia sicut Natu- ra humana est prona ad peccandu m 12. quest. 1. cap. omnis ætas: sic per e- xemptiones videtur tribui maior faci- litas peccandi, & vide optimam Con- fit. Conc. Later. sub Leone X. anno 1515. incip. sacro approbante, in com- muni, fol. 115. &c.

DE LAICIS AN POSSIT VISITARI PER Episcopum, & super quibus.

CAP. VIGESIMVM PRIMVM.

SVMMARIVM.

1	I urisdictio est duplex.	10	Laicus non potest esse Iudex in cau- sa spiritali, nec arbitrer. Item uce Vicarius episcopi.
2	Episcopus an possit visitare lai- cos, & in quibus.	12	Laici non habent dominium sepul- tura.
3	Laici generaliter coram Laico conue- niuntur.	13	Laicus non potest habere beneficium ecclesiasticum. Sed potest esse procu- rator in acceptando, aut resignan- do nomine alieno.
4	Laici circa salutem animarum sub- duntur episcopo.	15	Laicus delinquens in ecclesia à quo puniatur.
5	Prædicare prohibitum est Laicis.	16	Laici frequentantes monasteria mo- nialium puniuntur ab episcopo.
6	Laicus non potest, nec debet disputa- re de fide.	17	Pæna contra laicos rapientes bona ecclesiarum.
7	Hæresis delictum solum ab ecclesiasti- cis cognoscitur.	18	Laici non debet stare prope altare. Adul-
8	Iudex laicus an teneatur stare pro- cessui factō ab ecclesiastico.		
7	Cause matrimoniales sunt spiritua- les, & solum ad episcopos pertinēt.		